

Aleja Wilanowska

Dzielnice: Wilanów

Osiedla: Wilanów Wysoki

Atrybuty: Nazwy własne Nazwy geograficzne Nazwy miejscowości w granicach Warszawy

Rok utworzenia nazwy:

Opis

Wilanów (Willanów) - wieś założona w XIII w. pod nazwą Milanowo i nadana klasztorowi benedyktynów w Płocku. W 1338 roku książę czerski i sochaczewski Trojden I otrzymał ją w zamian za nadanie swobód dla dóbr klasztornych nad Pilicą, po czym włączył do domeny książęcej a w 1377 roku książę Mazowiecki Janusz I Starszy nadał ją podkomorzemu warszawskiemu Stanisławowi ze Strzelczykowa herbu Jastrzębiec, który został protoplastą rodu Milanowskich. W 1494 roku wydzielone zostały z niej dobra Zawady. Niespełna wiek później dobra liczyły już ok. 218 ha (13 łąnów) i były wsią parafialną (do parafii należały wówczas: Milanowo, Zawady, Powsinek - rozgraniczony jako osobna wieś w 1594 roku, Okrzeszyn zwany wówczas Okrzesinem, Narty oraz Kempa). Znajdowała się tu kaplica św. Leonarda a w 1600 roku wzniesiono również drewniany kościół pw. św. Anny. W połowie XVII w. dobra zakupiła rodzina Leszczyńskich i wówczas to rozpoczęły się prace przy budowie rodowej posiadłości. Później przez kilkanaście miesięcy właścicielem wsi był podkomorzy kaliski Stanisław Krzycki a 23 IV 1677 roku teren wsi (wraz z Zawadami oraz Powsinkiem) nabył za 35000 florenów Jan III Sobieski i wówczas to zmienił jej nazwę na Wilanów, od łacińskich słów "villa nova". Dokończył budowę barokowego pałacu wraz z ogrodem włoskim, tworząc z niego swoją podmiejską rezydencję. Po śmierci króla dobra pozostały w rękach skłóconych ze sobą wdowy królowej Marysieńki oraz ich synów. Okazję próbował wykorzystać osadzony na polskim tronie August II i nabyć tereny po bardzo korzystnej cenie, jednak do transakcji nigdy nie doszło i 31 VII 1720 roku Konstanty Sobieski sprzedał Wilanów, Powsinek, Służew wraz z okolicznymi dobrami, Zawady Kempę i Wolice za sumę 506 666 florenów i 20 groszy (w regularnych ratach rozłożonych łącznie na cztery lata) Elżbiecie Sieniawskiej, małżonce Adama, hrabiego na Granowie i Szklowie. W III 1731 roku wieś otrzymała prawo magdeburskie. Kolejną właścicielką była ich córka Zofia Doenhof-Czartoryska (dobra należały do rodu w latach 1733-1785), po jej śmierci dziedziczyła jej córka Izabella, żona Stanisława Lubomirskiego (dobra należały do rodu w latach 1785-1799), po nich zaś ich córka - Aleksandra, która poślubiła ministra oświecenia Stanisława hrabiego Potockiego. W rodzie Potockich dobra pozostały do 1892 roku, kiedy to hrabina Aleksandra (wdowa po Augustie) przekazała je testamentem Ksaweremu hrabiemu Branickiemu (dobra należały do rodu w latach 1893-1945). Cały obszar był ogromny (15000 mórg czyli ok. 8000 ha) i po powstaniu styczniowym w ich skład wchodziły: folwarki w powiecie warszawskim (Wilanów - 739 mórg; Służew - 437 mórg; Wolica - 578 mórg; Służewiec - 735 mórg; Paluch - 578 mórg; Dąbrówka - 267 mórg; Moczydło - 286 mórg; Olechów - 346 mórg; Powsin - 401 mórg; Wencłowizna - 131 mórg;

Zawady - 266 mórg oraz Zastów - 459 mórg), folwarki w powiecie grójeckim (Chojnów - 112 mórg; Wola Piasecka - 155 mórg oraz Żabieniec - 377 mórg), lasy w powiecie warszawskim (Kabacki, Moczydłowski, Pyrowski, Dąbrowiecki, Paluchowski i fragment parku Natolin - łącznie 1555 mórg), lasy zastowskie (Wawerski i Laski - łącznie 2423 morgi), lasy w powiecie grójeckim (Chojnów - lasy Chojnowskie, Zalesie, Dobieszek - łącznie 7590 mórg) a ponadto 733 morgi zajmowały rozsiane po całym dobrach osady czynszowe. Reszta terenów przypadła na zakłady przemysłowe (działały tu browar, młyn wodny turbinowy, 3 młyny wietrzne, kilkanaście propinacji (karczm), sztuczne i naturalne jeziora a także 4 ogrody spacerowe (Wilanów - 99 mórg; Morysin - 80 mórg; Natolin - 27 mórg i Gucin - 12 mórg). Od 1816 roku istniał cmentarz wilanowski, działała tu szkoła i szpital. W 1890 roku poprowadzono tu trasę kolei konnej warszawsko-wilanowskiej. Od 1945 roku był majątkiem narodowym a w 1951 roku wszystkie jego tereny należące do powiatu warszawskiego włączone zostały w granice administracyjne Warszawy (z wyjątkiem północnych terenów samego Wilanowa, włączonych już w 1916 roku a także Służewia i Służewca włączonych w 1938 roku). Do 1954.08.03 taką samą nazwę nosiła dzisiejsza ul. Kobyłańska a do 1957.05.28 ul. Czatów.

Ciekawostki

Powstała jako droga łącząca Milanów (dziś Wilanów) ze Służewiem. W 1775 przedłużono ją do traktu Puławskiego i uregulowano w szeroką aleję, obsadzoną drzewami. Biegła głównie wśród podmokłych łąk i pól. Wzdłuż wschodniego odcinka płynął strumień, uregulowany pod koniec XIX w. w kanał odwadniający. Droga została nieco skrócona i odchodziła nie od bram pałacu w Wilanowie, tylko od drogi Powsińskiej. W 1938 większą część ulicy włączono do Warszawy, a odcinek poza miastem, między Sobieskiego a Wilanowem, nazwano Al. Królewską. Ulicę zabudowano luźno domkami. Po wojnie między Puławską a Sobieskiego wybrukowano, resztę pokryto asfaltem. Przed wojną oraz w 1957-72 jeździły ulicą tramwaje (nr 2), mające pętlę na dzisiejszej autobusowej.

Stan obecny:

róg al. Rzeczypospolitej: krzyż przydrożny.

~ Nr 181: Willa Stanisława Rościszewskiego. Powstała w 1933 wg proj. Stanisława Zamecznika dla ekonomisty i dyrektora Instytutu Rozliczeniowego. Po wojnie kręcono tu Cudzoziemkę, film na podstawie powieści Marii Kuncewiczowej. Willę rozebrano w 1986 pod budowę metra.

róg z ul. Dolinka Służewiecka: Figura MB Fatimskiej. Stanęła tu na pamiątkę nawiedzenia Służewia przez MB.

Nr 204: Żółta Karczma. Pierwsza karczma powstała tu w 1770 wg proj. Franciszka Marii Lanciego na rozdrożu do Czerniakowa i Wilanowa. Dzisiejszy budynek pochodzi 1846, wraz z podwórzem i wozownią. Nazwę wymyślił Konstanty Ildefons Gałczyński, ochrzciwszy ją Yellow Inn. W baszcie mieszkał przyjaciel Gałczyńskiego, Japończyk Umeda, hodując tam wyżły. Dziś mieści się tu Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego.

Dworzec Południowy. W 1935 powstał tu dworzec kolejki grójeckiej, perony były obok wejścia z metra. W latach 60 rozmontowano tory wąskotorówki i budynek dworca.

Pętla autobusowa. Powstała na potrzeby linii trolejbusowej do Piaseczna, zlikwidowanej w latach 90.

Bloki osiedla Służew Fort. Powstały w poł. lat 70 XX w. wg proj. Tadeusza Mrówczyńskiego. Między al. Lotników i Puławską.

Data nadania nazwy:
